

УДК 330.322

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙ

Ткаченко А. М., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства, Запорізька державна інженерна академія, м. Запоріжжя

Плаксина Є.М., аспірантка, Запорізька державна інженерна академія, м. Запоріжжя

Ткаченко А.М., Плаксина Є.М. Економічна сутність інвестицій.

У статті розглянуто економічна сутність інвестицій, а також розкрито зміст поняття інвестицій. Певна увага зосереджена на визначенні понять «інвестування» та «капітал». Різне трактування інвестицій починаючи від самого початку, коли вперше з'явилась дана категорія і до сьогодні. Обгрунтовано що інвестування може бути визначено як довгострокове вкладення економічних ресурсів з метою створення та отримання прибутку в майбутньому. Розкрито зв'язок інвестицій з капітальними вкладеннями. Розглянуто витратний та ресурсний підхід інвестицій та їхні істотні недоліки. Розкрито погляди вітчизняних та зарубіжних економістів стосовно інвестицій як довгострокових вкладень капіталу в різні сфери та галузі економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону навколишнього природного середовища безпосередньо всередині країни, а також за її межами з метою розвитку виробництва, покращення добробуту громадян, одержання прибутку. Певною мірою в статті розкрито зміст Закону України «Про інвестиційну діяльність». Обгрунтовано принципову доцільність стосовно прагнення до вкладання інвестицій будь-якою ціною, навіть за рахунок нехтування поточними потребами держави й населення. У ринковій економіці кожен суб'єкт господарювання самостійно приймає рішення щодо використання своїх доходів на споживання та на заощадження, а держава повинна лише створити умови, щоб визначений сукупною волею громадян фонд нагромадження був використаний з найбільшою ефективністю. Значну увагу в роботі приділено в цілому «інвестиції» як економічній категорії. Опираючись різних вітчизняних та зарубіжних джерел, виявлено основні ознаки інвестицій та сформовано таке визначення даної категорії, що більшою мірою відповідає новим соціально-економічним умовам функціонування українського бізнес-середовища.

Ткаченко А.М., Плаксина Е.Н. Экономическая сущность инвестиций.

В статье рассмотрена экономическая сущность инвестиций, а также раскрывает содержание понятия инвестиций. Значительное внимание сосредоточено на определении понятий «инвестирование» и «капитал». Разная трактовка инвестиций, начиная от самого начала, когда впервые появилась данная категория и до сегодняшнего дня. Обосновано что инвестирование может быть определено как долгосрочное вложение экономических ресурсов с целью создания и получения прибыли в будущем. Раскрыта взаимосвязь инвестиций и капитальных вложений. Рассмотрены затратный и ресурсный подходы инвестиций и их наиболее существенные недостатки. Раскрыты взгляды отечественных и зарубежных экономистов в отношении инвестиций как долгосрочных вложений капитала в разные сферы и отрасли экономики, инфраструктуру, социальные программы, охрану окружающей среды непосредственно внутри страны, так и за ее пределами с целью развития производства, улучшения благосостояния граждан, получения прибыли. В определенной степени в статье раскрыто содержание Закона Украины «Про инвестиционную деятельность». Обоснована принципиальная целесообразность относительно стремления к вложению инвестиций любой ценой, даже пренебрегая текущими нуждами государства и населения. В рыночной экономике каждый субъект хозяйствования самостоятельно принимает решение, которое касается использования своих доходов на потребительские и сберегательные цели, а государству необходимо лишь создать условия, чтобы сформированный гражданами фонд был использован с наибольшей эффективностью. Значительное внимание в работе уделяется «инвестиции» как экономической категории. Обращаясь к различным отечественным и зарубежным источникам, выявлено основные признаки инвестиций и сформировано такое определение данной категории, которое более всего соответствует новым социально-экономическим условиям функционирования украинской бизнес-среды.

Tkachenko A., Plaksina E. Economic substance of investment.

The article describes the economic substance of investment, as well as disclose the contents of the concept of investment. Considerable attention is focused on the definition of the terms "investment" and "capital." Different treatment of investment from the very beginning of this category and today. It is proved that investing can be defined as a long-term investment of economic resources in order to create a profit in the future. A reconciliation of investment and capital expenditures was done. It was considered costly and resource-based investments and their most significant drawbacks. It was revealed views of domestic and foreign economists in respect of investments as long-term capital investments in different areas and sectors of the economy, infrastructure, social programs, and the environment directly inside the country and abroad in order to develop production, improve the well-being of citizens and creating profit. To a certain extent, in the article the content of the Law of Ukraine «About investment activity» is revealed. It was justified in principle regarding the feasibility desire to make investments at any cost, even disregarding the current needs of the state and the population. In a market economy, every business entity to make decisions concerning the usage of their

income on consumption and savings goals, and the state needs to do is create the conditions that formed the citizens of the fund was used with maximum efficiency. Considerable attention is paid to the work of "investment" as an economic category. Referring to various domestic and foreign sources, identified the main features of investment and formed a definition of this category, which is closest to the new socio-economic conditions of the Ukrainian business environment.

Постановка проблеми. Поняття інвестицій у світовій економіці відомо давно. Вкладення коштів, майна та інших активів з метою отримання вигоди започатковано давно. При цьому вчені та аналітики до сих пір не дійшли згоди щодо суті інвестицій. Трактуювання безпосередньо категорії інвестиція як на мікрорівні (фінансово-економічна діяльність організації), так і на макрорівні (економіка країни в цілому) є досить складним та неоднозначним. У зв'язку з цим дана фінансово-економічна категорія потребує подальшого вивчення. При наявності законодавчо закріпленої бази визначень тих чи інших понять проблема суперечок про їх зміст не є пріоритетною [1, С. 2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок в економічну теорію з питань інвестицій, інвестиційної діяльності та інвестування зробили українські та зарубіжні вчені: Бехтерева Е. В., Дука А. П., Игонина Л. Л., Нешитой А. С., Асаул А. Н., Еви Боди, Алекс Кейн, Бочаров В. В., Борщ Л. М., Музиченко А. С., Савельєва Ю. В. та ін. Проте, незважаючи на багато наукових досліджень з цього питання, підходи до розкриття поняття інвестицій залишається й сьогодні актуальною для подальших досліджень.

Метою статті є проаналізувати категорію інвестиція та розглянути з різних сторін її економічну сутність інвестицій.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні у складній та запутаній системі економічних зв'язків усе частіше необхідно приймати зважені рішення щодо накопичення та інвестування. Для збереження та примноження заощаджень потрібно відмовитись від старих засобів накопичення та перейти до засобів, притаманних ринковим відносинам, що об'єднуються під загальною назвою інвестування.

Термін «інвестиції» походить від латинського слова «investire», що означає «вкласти». В епоху феодалізму інвеститурою називався введення васала у володіння феодалом. Цим же словом позначалося призначення єпископів, які отримували при цьому в управління церковні землі з їх населенням і право суду над ними. Введення в посаду супроводжувалося відповідною церемонією наділення повноваженнями. Інвеститурою давала можливість інвеститору (або, кажучи сучасною мовою, інвестору) не тільки залучати до себе нові території для отримання доступу до ресурсів, але і брати участь в управлінні цими територіями через наділення повноваженнями ставленників з метою насадження своєї ідеології. Остання, з одного боку, виправдовувала інтенсивну експлуатацію населення територій і дозволяла збільшувати одержуваний з цих територій дохід, а з іншого боку, виступала в якості розвиваючого фактора.

Важливим аспектом інвестування як науки є визначення понять «інвестування» та «капітал». Слово «капітал» було часткою правової та ділової термінології ще задовго, як економісти знайшли йому застосування. У римських юристів та їх послідовників воно означало основну частину позики на відміну від процента та інших додаткових вимог кредитора. В зв'язку з цим слово «капітал» стало означати суми грошей або їх еквіваленти, які приносили в товариство або компанію, загальну суму активів фірми і т.п. Таким чином, поняття «капітал» було за суттю грошовим і означало або реальні гроші, або певні блага, оцінені в грошах. В XVII ст. такі поняття, як багатство, скарби, збереження, часто використовували там, де ми застосували би слово «капітал». Протягом всього XVIII ст. і навіть в перші десятиліття XIX ст. в зародженні теорії капіталу найбільш вживаним було слово «запас» (зиск).

Більшість вчених трактували поняття «інвестиції», як вкладання надлишкового капіталу з метою його розширення. Тобто, думки більшості авторів були досить близькі за своїм змістом. Проте, в процесі становлення економічної теорії, в трактуванні понять «капіталу», «інвестицій» були все ж таки присутні певні відмінності, порівняння та застосування. У ході всієї еволюції економічної думки роль інвестиційної діяльності здебільшого пов'язувалась з володінням та накопиченням чогось. Визначення можливостей отримання економічного доходу було у полі зору майже всіх напрямів та течій в економічній науці. Проте, найяскравіше пов'язували проблему отримання прибутків, багатства чи вирішення проблем відтворення саме у зв'язку з капіталом чи інвестиціями лише представники окремих напрямів економічної думки [2, С. 9].

У вітчизняній економічній літературі до 80-х років термін «Інвестиції» для аналізу процесів соціалістичного відтворення практично не використовувався, основною сферою його застосування були перекладні роботи зарубіжних авторів та дослідження в області капіталістичної економіки. Базисним поняттям інвестиційної діяльності було поняття капітальних вкладень.

У наступний період термін «інвестиції» отримав більш широке поширення в науковому обігу, став використовуватися в урядових і нормативних документах. Однак здебільшого інвестиції ототожнювалися з капітальними вкладеннями. Інвестиції (капітальні вкладення) розглядалися в двох аспектах: як процес, що відображає рух вартості в ході відтворення основних фондів, і як економічна категорія - система економічних відносин, пов'язаних з рухом вартості, авансованої в основні фонди від моменту мобілізації грошових коштів до моменту їх відшкодування.

Більш широке трактування інвестицій у розглянутий період була представлена позицією, згідно з якою інвестиції виступають як вкладення не тільки в основні фонди, але й у приріст оборотних коштів, що знайшла відображення в Типовій методиці визначення економічної ефективності капітальних вкладень 1981 та інших

методичних рекомендаціях. В основі даного підходу лежало положення про те, що основні фонди не функціонують в відриві від обігових коштів і, отже, приріст прибутку (доходу) є результатом їх спільного використання.

Включення до складу капітальних витрат засобів на формування приросту оборотних коштів поклало початок дослідженню обороту інвестицій та його окремих стадій. Водночас інвестиції, як правило, розглядалися в зв'язку з розширенням відтворення основних фондів, оскільки завершення інвестиційного циклу пов'язувалося з введенням в дію основних фондів і виробничих потужностей. Дослідження окремих фаз руху інвестицій призвело до формування двох підходів до визначення їх економічної сутності - затратного і ресурсного.

Відповідно до витратного підходу інвестиції розумілися як витрати на відтворення основних фондів, їх збільшення і вдосконалення. Даний підхід був домінуючим в теоретичних поглядах і в практичній діяльності, оскільки він відбивав специфіку функціонування в умовах адміністративно-командної економіки господарського механізму.

Загострення проблеми товарно-грошової збалансованості суспільного відтворення, загальне зниження ефективності функціонування адміністративно-командної системи управління призвели до визнання недостатності витратного підходу та звертання до ресурсного підходу. В основі останнього лежало виділення іншого складового елементу інвестицій - ресурсів. При цьому інвестиції трактувалися як фінансові кошти, призначені для відтворення основних фондів. Відновлюючи роль грошової форми руху коштів як початкового пункту їх обороту, ресурсний підхід разом з тим ігнорував подальший рух ресурсів, їх послідовне перетворення під впливом цільових установок інвесторів у продукт інвестиційної діяльності.

Таким чином, істотний недолік обох підходів полягав у статичній характеристиці об'єкта аналізу, що базується на виділенні якогось одного елементу інвестицій, витрат або ресурсів, обґрунтуванні пріоритету окремих стадій обороту коштів - продуктивної або грошової, що обмежувало можливості дослідження інвестицій як цілісного процесу, в ході якого відбувається послідовна зміна різних форм вартості, реалізується динамічний зв'язок елементів інвестиційної діяльності: ресурси - витрати - дохід [3, С. 21].

У вітчизняній і зарубіжній науковій літературі є ряд дефініцій (визначень поняття інвестицій). Найбільш поширеним, часто зустрічається, є таке поняття інвестицій: це довгострокові вкладення грошових коштів та іншого капіталу у власній країні або за кордоном в об'єкти різної діяльності, підприємницькі проекти, соціально-економічні програми, інноваційні проекти з метою отримання доходу або досягнення іншого корисного ефекту [4, С. 13].

І, нарешті, в Законі України «Про інвестиційну діяльність» від 18. 09. 91 ВВР №47, ст. 647 зі змінами і редакцією від 06. 12. 2012 інвестиціям дається таке визначення: «Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект.

Такими цінностями можуть бути:

- кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери (крім векселів);
- рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності);
- майнові права інтелектуальної власності;
- сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих («ноу-хау»);
- права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права;
- інші цінності.

Інвестиції у відтворення основних фондів і на приріст матеріально-виробничих запасів здійснюються у формі капітальних вкладень [5].»

В економічній літературі під інвестиціями, як правило, розуміють вкладення фінансових і матеріально-технічних засобів з метою отримання соціального, екологічного та економічного ефекту. При цьому «будь-яка форма інвестування припускає вкладення капіталу в сьогодні з метою отримання результатів у майбутньому». Інвестиції можуть трактуватися і як обмін задоволення сьогоднішніх потреб на задоволення цих потреб в майбутньому за допомогою інвестиційних благ, іншими словами, інвестувати - це значить погодитися позбавити себе в даний час окремих благ заради надії отримати в майбутньому доходи і послуги, які перевершують вартість цих благ в даний час. Реалізується цей обмін у часі завдяки функціонуванню економічної системи в цілому, а сутність інвестування полягає у формуванні матеріальної основи економічної системи.

Інвестиції - складне економічне явище. Тому дати цілісну економічну характеристику інвестицій - непросте завдання. На підтвердження цього наведемо ряд типових визначень інвестицій, характерних для української та зарубіжної економічної літератури.

Інвестиції - це застосування капіталу, грошових коштів для блага підприємства, організації, довгострокового проекту тощо. Інвестиції (капітальні вкладення), з фінансового визначенням, це всі види активів (коштів), що вкладаються в господарську діяльність в мету отримання доходу (вигоди). За економічним визначенням, це витрати на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також не пов'язані з цим зміни оборотного капіталу [6, С. 233].

Інвестиції - це витрати в даний період грошових або інших коштів та в очікуванні отримання майбутніх вигод [7, С. 25].

Інвестиції - це витрати, спрямовані на створення нових, реконструкцію і розширення діючих основних фондів, що функціонують в галузях матеріального виробництва та невиробничої сфери. Інвестиції:

— це всі види цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої утворюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект, екологічний ефект;

— це «використання грошей для отримання великих грошей, для отримання прибутку або досягнення приросту капіталу, або того й іншого»;

— це поточний приріст цінності капітального майна внаслідок виробничої діяльності даного періоду; частина доходу за даний період, яка не була використана для споживання;

— це довгострокове вкладення капіталу в організації здійснюють різні види економічної діяльності.

Стає зрозуміло, що інвестиції - це спосіб приміщення капіталу, який повинен забезпечити збереження або зростання вартості капіталу та приносити позитивну величину прибутку (доходу), або досягти соціального, екологічного та економічного ефекту. Важливо зазначити, що вільні грошові кошти ще не інвестиції, так як цінність готівкових грошей може бути знищена інфляцією і вони не можуть забезпечити ніякої вигоди. Навпаки, якщо ту ж суму грошових коштів помістити на депозитний рахунок в банк, направити будівництво, придбання виробничого обладнання, вкласти у підвищення освітнього і культурного рівня персоналу тощо, то все це дозволить підвищити ефективність виробництва і дасть можливість отримати прибуток. У цьому випадку їх можна віднести до категорії інвестицій, так як дане вкладення гарантує певний дохід [6, С. 234].

Як економічна категорія інвестиції характеризують:

— вкладення капіталу в об'єкти підприємницької діяльності з метою приросту спочатку авансованої вартості;

— грошові відносини, що виникають між учасниками інвестиційної діяльності в процесі реалізації інвестиційних проєктів (забудовниками, підрядниками, банками, державою і т. п.) [8, С. 6].

Висновок. Вивчення інвестицій передбачає аналіз загальних засад і механізму здійснення інвестиційної діяльності як найважливішої складової ринкового господарювання, виявлення специфіки інвестиційних процесів в умовах української економіки. Разом з тим з'ясування основних зв'язків і залежностей вимагає попереднього уточнення ключових понять, пов'язаних з інвестиційною діяльністю.

Існують різні модифікації визначень поняття «інвестиції», що відображають множинність підходів до розуміння їх економічної сутності. Значною мірою це обумовлено економічною еволюцією, специфіки конкретних етапів історико-економічного розвитку, пануючих форм і методів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Бехтерева Е. В. Управление инвестициями: учеб. пособ. / Бехтерева Е. В. – М.: Гроссмедия, 2008. – 216с.
2. Дука А. П. Теорія і практика інвестиційної діяльності. Інвестування: навч. посіб. / Дука А. П. – К.: Каравела, 2008. – 432 с.
3. Игонина Л. Л. Инвестиции: учеб. пособ. / Игонина Л. Л. – М.: Экономистъ, 2005. – 478с.
4. Нешиной А. С. Инвестиции: учеб. пособ. / Нешиной А. С. – М.: Дашков и К, 2007. – 372с.
5. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 19 листопада 1991 року / Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 47. — ст. 646.
6. Асаул А. Н. Модернизация экономики на основе технологических инноваций: учеб. пособ. / Асаул А. Н. – СПб.: АНО ИПЭВ, 2008. – 606с.
7. Боди Э., Кейн А., Марку Дж. А. Принципы инвестирования: учеб. пособ. / Боди Э., Кейн А., Марку Дж. А. – М.: Вильяме, 2002. – 984с.
8. Бочаров В. В. Инвестиции: Учебник для вузов. / Бочаров В. В. – СПб.: Питер, 2009. – 384 с.

Ключові слова: інвестиції, інвестування, капітал, капітальні вкладення, економічна сутність інвестицій, запас.

Ключевые слова: инвестиции, инвестирование, капитал, капитальные вложения, экономическая сущность инвестиций, запас.

Keywords: investments, investment, capital, capital investments, the economic essence of investment, the reserve.